

Melih Cevdet'in Aylaklar Romanında Peter Pan Sendromu

DOÇ. DR. HİLAL AKÇA*

Öz

Aylaklık olgusu anti-kahramanın özelliklerine bağlı olarak gelişen bir kavramdır. Toplum ve aileleri tarafından kurban durumuna çekilerek kahraman olmayan/olamayan bu kişiler, çoğunlukla başkaldırı eğiliminde olup her manada sorumluluk almayacakları bir yaşam biçimini tercih ederler. Bu nedenle büyümememe/olgunlaşamama sendromu yaşayabilirler. D. Kiley tarafından ilk kez tanımlanan ve “hiç büyümemeyen erkekler” olarak adlandırılan Peter Pan Sendromu “aylaklık” olgusuyla bütünleşmekte ve birbirini tamamlamaktadır. Melih Cevdet Anday’ın 1965 yılında yayımlanan *Aylaklar*¹ romanı Abdülhamit devrinden kalan konak yaşantısını/asilzadelik takıntısını devam ettirmeye çalışan bireylerin Lemhan Hanım önderliğinde toplumdan kopuk nasıl bir hayat sürdürdüklerini anlatmaktadır. Selim Paşa konağı ve “aylaklık” kavramı etrafında birleşen bireylerin, Cumhuriyet döneminde benimsedikleri yaşam tarzı, çöken konak yaşantısını gözler önüne sermektedir. Romandaki bireylerin çoğu, aileleri ve toplum tarafından kurban durumuna çekilmiş aylak tiplerdir. Bu açıdan değerlendirildiğinde romandaki erkeklerde Peter Pan Sendromu olduğu görülür. Çalışmada, bu sendromun belirgin özellikleri olarak tespit edilen “duygusal felç, üşengeçlik, sorumsuzluk, tedirginlik, yalnızlık, sosyal iktidarsızlık, intihar eğilimi, büyüsel düşünce ve korku” gibi birtakım psikolojik sıkıntı ve takıntılar romandaki erkek kahramanlar üzerinden değerlendirilerek sosyal hayattaki konum ve ilişkileri çözümlenmiştir. Sonuç olarak romanda hem aylaklık olgusunun hem de Peter Pan Sendromunun aile ve sosyal çevreden kaynaklanan aktarım ve yaşam tarzıyla bütünleşerek psişik bir miras olabileceği kanıtlanmıştır.

Anahtar sözcükler: Aylaklar, kahraman, anti-kahraman, , Peter Pan Sendromu, asilzadelik

PETER PAN SYNDROME IN MELİH CEVDET’S NOVEL OF AYLAKLAR

Abstract

The phenomenon of idleness is a concept that develops depending on the characteristics of the anti-hero. These people, who are not/cannot be heroes by being victimized by the society and their families, mostly tend to rebel and prefer a life style in which they do not take responsibility in every sense. For this reason, they may experience growth failure/immaturity syndrome. Peter Pan Syndrome, first described by D. Kiley and called “men who never grow up”, integrates with the phenomenon of “idleness” and complements each other. Melih Cevdet Anday's novel *Aylaklar*, published in 1965, tells how individuals who try to maintain their mansion life/nobility obsession from the reign of Abdülhamit lead a life disconnected from society under the leadership of Lemhan Hanım.

* Erciyes Ün. Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, hakca@erciyes.edu.tr, orcid: 0000-0003-3518-7306.

¹ Anday, Melih Cevdet (1997). *Aylaklar*. 1. Baskı, İstanbul: Milliyet Yayınları. (Metin içinde kullanılan alıntılarda sayfa numaraları kitabın bu baskısına aittir.)

The lifestyle adopted by the individuals united around the Selim Pasha mansion and the concept of "idleness" during the Republican period reveals the collapsed mansion life. Most of the individuals in the novel are idle types who have been drawn to victim status by their families and society. When evaluated from this point of view, it is seen that the men in the novel have Peter Pan Syndrome. Some psychological distress and obsessions such as "emotional paralysis, laziness, irresponsibility, restlessness, loneliness, social impotence, suicidal tendencies, magical thoughts and fear", which are determined as the distinctive features of this syndrome, are evaluated through the male protagonists in the novel, and their position and relations in social life are analyzed. As a result, it has been proven in the novel that both the phenomenon of idleness and Peter Pan Syndrome can be a psychic inheritance by integrating with the transference and lifestyle originating from the family and social environment.

Keywords: Aylaklar, hero, anti-hero, Peter Pan Syndrome, nobility

GİRİŞ

Anti-kahraman kavramı, kahraman olmayan/olamayan anlamına gelir. Bu nedenle kavramı daha iyi anlayabilmek için öncelikle kahramanın ne olduğu ya da olmadığı sorusuna yanıt bulmak gerekir. J. Campbell'e göre kahraman, kendi kendine kazanılmış teslimiyetin sahibidir. O, yerel ve kişisel tarih sınırlamalarıyla çatışarak onları aşmayı başaran, olağan insani biçimlere ulaşmış olan kadın ya da erkektir. Kahramanın tasavvurları, fikirleri ve esinleri insan yaşamı için oldukça yenilikçidir. Bu nedenle kahraman yeteneklidir ve toplumun yeniden doğuşunun kaynağıdır: "O, modern bir insan olarak ölmüş ve ebedi/mükemmelleşmiş/evrensel bir insan olarak yeniden doğmuştur. Kahramanın en önemli görevi, yenilenmiş yaşamdan aldığı dersi öğretmektir." (2010, s. 31) Aynı zamanda kahraman, bir edebî eserde başkarakter, başkişi anlamına gelen "kahraman"ın alternatifi olarak kullanılır. Bu kullanım niteliksel veya atıfsal bir önemden ziyade teknik anlamdadır. Bazı durumlarda, kahraman her iki anlamda da kullanılır; yiğitliği ve büyük başarısıyla tanınan bir kahraman ya da olayların merkezinde yer alan kişidir. Genellikle, ilahi bir mirasa sahip güçlü ve cesur bir adam olan kahraman için tek bir ölçüt geliştirmek mümkün değildir. Büyük bir güç veya yetenekle donatılmış, genellikle ilahi kökenli mitolojik veya efsanevi bir figür; şanlı bir savaşçı; edebî eserdeki başlıca erkek karakter; bir olay, dönem veya hareketteki merkezi figür (Merriam-Webster'den aktaran Kadiroğlu, 2012, s. 7-8) kahraman olabilir.

Kahramanlık kavramı İlk Çağlara dayanır ve tüm eski uygarlıkların kahramanı mevcuttur. Kahramanlar mitleri etkiler ve anti-kahraman hakkında araştırma yapmak için mitik öykülere ve bu öykülerin kahramanlarına da ihtiyaç vardır.² Modern dönemde mitik ve epik dönemlerde olduğu gibi bir kahraman modeli yoktur: "Kahramanlaşmak ve toplumunu ileri taşımak gibi bir gayesi olmayan ve modernitenin getirdiği baskılara cevap bulmakta bile zorlanan modern dünyada sıkışmış olan anti-kahraman vardır." (Acar, 2020, s. 108) Antik Yunan modeline göre, kahraman figürü, tanrıyla insan arasında bir varlık olarak kişileştirilir. Kahraman, eylemlerinde cesur, kararlı, fedakâr, erdemli ve özverilidir; problem çözme yeteneği onu diğer insanlardan ayırır. Bir savaşçı, kahraman olarak mitleştirilmek için genç yaşta ölmeyi göze alır ve her şeyden çok halkının onurunu düşünür.

² Aksu, Can Polat. Antihero. <https://www.academia.edu/35074039/antihero>, (Erişim Tarihi. 05.03.2023.), s.4.

Öte yandan, anti-kahraman özünde kötülük olmamasına rağmen kusurlu kişidir ve eylemlerinde gayriahlaki tavırlar görüldüğünden dolayı toplumsal norm ve kuralların dışına çıkar (Perez, 2018, s. 49). Bu bağlamda anti-kahraman, anlam ve işlev açısından kahraman olmayan/olamayan niteliklere sahiptir ve geleneksel kahramanın tam tersi özellikleri taşır. Ancak kahraman olmaması onun kötü adam olduğunu göstermez: “Siyasi, askerî, iktisadi ve tarihî bir başarıyı elde edip ‘kahramanca’ özellikler sergilemek yerine sıra dışı tavırlarıyla dikkat çekerek ‘kahraman’ın karşıtı olan anti-kahraman, kahramanca olmayan bencillik lehine geleneksel kahramanca bencillik modlarını reddeden bir karakterdir. Başka bir deyişle, bir anti kahramanın en basit tanımı ‘kötü’ bir kahramandır.” (White, 2013, s. 3) Ancak onların “kötü kahraman” olması “kötülük” yapma isteğinden değil, sosyal hayata uyum sağlayamamasından kaynaklanmaktadır: “Edebiyatta kötü çocukluk çoğu zaman ortalama olana, ölçülülüğe ve sağduyuya verilmiş bir tepkidir... Kötü çocuk hiçbir zaman yeterince doğal, yeterince dürtüsel ya da yeterince özgün; çevresindekileri benzersiz bir kötülükle kavuran eşsiz kötü adam olamayacaktır.” (Gürbilek, 2012, s.79-80) Bu durum çoğunlukla “kötü çocuk” olarak nitelendirilen anti-kahramanların toplumdan dışlanmalarına ve reddedilmelerine neden olur. Anti kahraman, kahramanın kendisinin bilinçaltını temsil eder bu süreçte kahramanı yok etmeden asla gerçekten ortadan kaldırılamaz. Çünkü o, kahramanın bilinmeyen potansiyelidir; bu potansiyel hiçbir ahlaki yapı gözetmez. Bu nedenle karanlık ve olumsuz bir karakter olarak görülebilir ancak o kötülüğün temsilcisi değildir. Bu tür bir anti-kahraman, genellikle kırılğan bir özgüvene sahiptir; çoğu zaman aşkıta başarısız olmuştur ve bazen geçmişinden gelen insanlardan uzaklaşmıştır. Dolayısıyla anti-kahramanlar, kuralları çiğneyen ve iki yakayı bir araya getirmek için tehlikeli davranışlarda bulunan karakterlerdir.³

Genellikle zayıf karakterli olarak düşünülen anti-kahramanlar, aslında mitolojik hikâyelerin merkezi figürleridir ve pek çok kahramanın psikolojisine atıfta bulunurlar. Özellikle masallar kahramanlık karşıtı kahramanlar için önemlidir.⁴ Bu nedenle, “anti-kahraman kelimesinin ilk anda kahramana karşı bir düşman olarak algılanabilmesi söz konusudur ancak tam aksine, o, kahramanca eylemlere nüfuz eden başarıların ışığında anti-kahraman olan, klasik klişeye uymayan biridir. O, efsanevi mükemmellikten uzakta dünya ile sürekli bir çatışma içinde yaşar.” (Perez, 2018, s. 50) Modernitenin temel sorunsalı “yalnızlaşma ve yabancılaşma” anti-kahramanın en önemli karakteristik özelliklerinden biridir ve sorunlara sürekli başkaldırma eğilimi içindedir. O, toplumsal sorunlarla başa çıkamaz ve bu nedenle sürekli hayal kırıklığı yaşadığı için geri çekilmeye meyillidir. Dış dünyaya karşı harekete geçme ve mücadele etme yeteneğine sahip olmayan anti-kahramanlar, kahraman özelliği sergileyenlerle alay ederler. Literatürde, anti-kahraman “öncelikle kurban kılığında ortaya çıkar, eylemde bulunmaz, dünyanın etkisinde kalır. O bir aktör değil, daha çok acımasız otoriteler ve politikalar tarafından yönetilen bir kukla gibidir. Yirminci yüzyıl felsefesi ve edebiyatı, içinde yaşadıkları toplumdan izole edilmiş kurbanlar olan bu tür hareketsiz, yabancılaşmış pek çok

³ Aksu, Can Polat. Antihero. <https://www.academia.edu/35074039/antihero>, (Erişim Tarihi. 05.03.2023.), s. 10-11.

⁴ Aksu, Can Polat. Antihero. <https://www.academia.edu/35074039/antihero>, (Erişim Tarihi. 05.03.2023.), s.3.

karakter yetiştirmiştir.” (Kadiroğlu, 2012, s. 11) Bu karakterlerin anti-kahraman olarak nitelendirilmelerinde çok çeşitli psikolojik ve sosyolojik temelli sendromlar ve travmalar yer almaktadır. Bu sendromlardan biri de “hiç büyüyemeyen erkekler” olarak adlandırılan Peter Pan Sendromu’dur.

PETER PAN SENDROMU

C.G. Jung, sonu gelmeyen çocukluğu ya da “puer aeternus”u (Peter Pan Sendromu) Adonis mitinin en önde gelen arketipi olarak görür. Psikolojik açıdan bir çocuk/puer olarak yaşamak, ego-nun ölmesi ve ana rahmi benzeri bir bilinçdışına geri dönmektir (Segal, 2004, s.145-146). Jung, “puer aeternus; aziz çocuk, ebedi çocuk” kavramını bilinçli benlik gelişimini tamamlamamış ve biyolojik yaşlarına göre orantısız bir şekilde olgunlaşmamış insanları karakterize etmek için kullanır. Puer aeternus için en güzel örnek iki kitap karakteridir: Küçük Pren ve Peter Pan. Jung’un bu anlayışı ve uzun süren araştırmaları temelinde D. Kiley, “Peter Pan Sendromu” kavramını oluşturmuştur. Bu sendroma göre kontrol edilemeyen özgürlük arzusu, tehlikedeyken şövalyelik ve cesaret, büyüme korkusu, yalnızlık duygusu, narsisizm ve karşı cinsle olgun ilişkiler kuramama gibi özellikler görülür (Skorupa, 2012, s. 4). Özellikle sendrom, büyümek konusunda tereddüt eden bir çocuğun pek çok özelliğini bünyesinde barındıran yetişkin bir erkeğin niteliklerini tanımlamak için kullanılır (Shirley, 2015, s. 3). Sendromun temeli bir kahramanın hikâyesinden gelir. James M. Barrie’nin yarattığı kahraman Peter Pan, aslen Barrie’nin hayat öyküsünden doğar. Ölen erkek kardeşini taklit eden ve asla bu rolde büyümeyen Barrie, hiçbir sorumluluk üstlenemez ve bir kadınla uzun süreli duygusal bir ilişki yaşayamaz. Bu nedenle “hiç büyümeyen erkekleri” anlatmak için kullanılan bu sendrom, erkeklerin yaş ve olgunluk seviyeleri arasındaki uyumsuzluğu temel alır. Kiley, bu durumu “artık olmak istemeyen adam ile olamayacağı çocuk arasında cehennemde kapana kısılmış” olarak tasvir eder. Mirkin de bunu “çocuk kalmayı ve böylece ebeveynlerin korumasını sürdürmeyi içeren bir sendrom” olarak tanımlar (Kiley ve Mirkin’den aktaran Kalkan, 2021, s. 246). Peter Pan Sendromu herkesi etkilese de erkekler arasında daha sık görülmesi muhtemeldir. Aile ilişkileri, sosyal düzene katılma ve karşı cinsle ilişki yürütme başat olmak üzere hayata karşı tutumları etkileyen bu sendrom, “çocukluk ve erkeklik arasındaki tutuk olgunlaşmayı ve hayatın çelişkilerle dolu olmasını beraberinde getirir. Bu durum onun anti-kahraman olarak görülmesine sebep olur. Anti-kahraman gibi bir yabancı veya yalnız ‘küçük adam’ rolünü oynayabilir.”⁵

Peter Pan Sendromu Belirtileri ⁶	
Sorumluluklarını ve vaatlerini üstlenmede veya yerine getirmede sorun yaşama ve sürekli kaçış psikolojisi içinde olma.	Sıkıntı, stres veya zorluk duyguları nedeniyle sık sık fikir değiştirip tercih ettiği rollerden ayrılma isteği yaşama.

⁵ Aksu, Can Polat. Antihero. <https://www.academia.edu/35074039/antihero>, (Erişim Tarihi. 05.03.2023.), s.11.

⁶ Bu tablo Gifford’un Peter Pan Sendromlu bireylerin genel özelliklerini belirlediği çalışmasından hareketle oluşturulmuştur. (Gifford, Bonnie. Peter Pan Syndrome. <https://www.counselling-directory.org.uk/peter-pan-syndrome.html#doihavepeterpansyndromerecognisingthesignsandsymptoms>, Erişim Tarihi: 07.01.2023.)

Nasıl elde edebileceğini düşünmeden hayal kurma ve bu hayalleri elde etme konusunda çaba harcamama. Ayrıca kurduğu hayallerin ütopya niteliğinde olması.	Kişisel ihtiyaçlarını karşılamaktan ve evin temel işlerini yapmaktan kaçınarak "yaşam yönetimini" tamamlamada veya tamamen ihmal etmede sorun yaşama.
Önemli vaatlerde bulunmaktan veya sorumluluk almaktan kaçınmak için sürekli olarak partner değiştirme (genellikle daha genç olanları aramak).	Faaliyetleri planlama veya büyük kararlar alma konusunda isteksiz davranma. Uzun vadeli planlara gereğinden fazla bağlı kalmayı tercih etmeyerek "anı yaşamayı" isteme.
İşini sürekli ihmal edip geç kalma. Çaba göstermediği için genellikle işten atılma veya düşük performans göstermesinden dolayı iş bulma ve işi sürdürmede zorluk çekme.	Yalnızlık korkusu çekme (bu onların ihtiyaçlarını karşılayabilecek başka kişilerle çevrelenmelerine neden olabilir). Buna rağmen ilişkide yaşadığı sorunları kabul etmekten veya ele almaktan kaçınma.
Bir alanda beceri geliştirmeden, sık sık alanlar arasında geçiş yapma ve terfi fırsatlarına ilgi eksikliği veya yarı zamanlı, düşük taahhütlü işleri tercih etme.	Gerçekçi olmayan hedefler belirleme ve kişisel ilişkilere uyum sağlamada zorluk, ilişkileri tanımlamada isteksiz olma veya reddetme.

Melih Cevdet Anday'ın *Aylaklar* romanı yukarıdaki tabloda özellikleri belirtilen Peter Pan Sendromuna sahip kişilerle/erkeklerle kuruludur. Bu nedenle çalışmada, anti-kahramanlığın bir boyutu niteliğini taşıyan "aylaklık" kavramına Peter Pan Sendromu üzerinden bakılarak farklı bir tahlil denemesi yapılması amaçlanmıştır. Romanın seçilmesinin temel sebebi, adından da anlaşıldığı gibi tematik düzeyinin "aylaklık" üzerine kurulu olmasıdır. I. Bölümünde Davut Bey, hayalperestliği ve sorumsuz yaşantısıyla; Galip Bey, hastalığı ve bencilliğiyle; Muammer ise onlardan aldığı genetik miras ve Leman Hanım'ın takıntılarıyla büyüyemeyen/olgunlaşamayan erkekleri temsil eder. Romanın II. Bölümü Muammer'in günlüğü üzerinden ilerler. Bu sebeple sendromun özelliklerinin çoğu Muammer'de görülür. O, ailesinin kurbanı olan ve aylaklığı bir hayat şekline dönüştürerek farklı bir yaşam biçimine bir türlü geçemeyen bir anti-kahramandır.

AYLAKLAR ROMANINDA PETER PAN SENDROMU

Melih Cevdet Anday'ın *Aylaklar* romanı iki bölümden oluşur. İlk bölümde konağın sahibi yetmişli yaşlarda, heybetli ve güçlü bir görünüme sahip Leman Hanım'ın bir konak etrafında topladığı kişiler ve bu kişilerin hepsinin birer aylak olması anlatılır. Abdülhamit'in paşalarından Şükrü Bey'in kızı olan Leman Hanım, asilzâde bir aileye mensuptur ancak çevresine topladığı sıradan insanlarla Erenköy'deki Paşa babasından kalan konakta yaşantısını sürdürmeye çalışır. Aslında bu kişilerin çoğu, geçmişin devrimcileri ve bunalıma girmiş aydınlarıdır. Leman Hanım, paşa babasından kalan mülkleri ve arazileri satarak geçinen bir kadındır fakat konaktaki herkes tüketici konumunda olduğu için kısa bir süre sonra geçim sıkıntısı çekmeye başlar. Konakla beraber çürüyen bu insanlar, yitik

saray bürokrasisinin artık tanımakta güçlük çektiği dış dünyayı yok sayarak yaşamlarını devam ettirmeye çalışırlar (Akça, 2007, s. 85). Romanın ikinci bölümünde ise konakta yaşayan kişilerin farklı sebeplerle birer birer dağılmasıyla beraber Leman Hanım'ın torunu Muammer'in ilk bölümdeki pasif konumundan romanın ana kahramanı olmaya doğru giden çıkışı ve kendini kurtarma çabası anlatılır. İlk bölümde Muammer'in yetişme koşulları verilerek okuyucu düzleminde onun psikolojik sorunlarının altında yatan sebepler, yavaş yavaş yok olmaya yüz tutan konak yaşantısıyla beraber görünür kılınmaya çalışılır. Aslında roman aynı zamanda bir dönemin kültürel belleğinin taşıyıcısı konumunda olan konak hayatının Cumhuriyet döneminde nasıl çöküşe geçtiğini de anlatmaktadır. Aylaklığı merkeze alan roman, geriye dönüşlerle Meşrutiyet ve Abdülhamit zamanına göndermeler yaparak yaklaşık altmış yıllık (1909-1960) bir süreci kapsar. Romanda Şükrü Paşa'nın asilzâde ailesi başta olmak üzere toplumun çeşitli zümrelerinden insanlar yer alır. Bu açıdan değerlendirildiğinde *Aylaklar*, Cumhuriyet devrinde "geçmişin, çürümenin, yozlaşmanın, tükenişin roman"ı olma özelliğini taşır. Romanda yer alan kişilerin çoğu geçmişe asılı kalmış, kim olduklarının bilincine varamayan araftalık yaşayan bireylerdir. Özellikle romandaki erkekler incelendiğinde Davut Bey, Galip Bey ve Muammer'in aylaklık olgusuna bağlı olarak geliştirdiği kompleksli davranışlarının olduğu görülür. Romanda Muammer, Peter Pan Sendromunun çoğu özelliğini taşıyarak ön plana çıkar.

ANNE VE BABA REDDİ

Peter Pan Sendromu bir çocuğun istikrarsız geçmişinin sonucu olarak ortaya çıkar. Büyümeyi reddeden bu yetişkin-ergenler, güçlü bir kimlikten yoksundurlar ve nadiren öz-değer duygularını yaşarlar (Kozma 1997'den aktaran Shirley, 2013, s. 4). Genellikle bu istikrarsız geçmiş anne-baba ilişkisi temeline dayanır ve sağlıklı bir aile ortamının olmaması onların kimlik gelişimlerini olumsuz etkiler. Peter Pan Sendromlu erkeklerin çoğu öncelikle annelerinden kurtulmak isterler çünkü onların büyüyememelerinin ilk sorumlusu anneleridir. Oğluna aşırı düşkün anneler, onlara sürekli küçük bir çocuk muamelesi yaparak büyümelerine engel olurlar:

"Örneğin annesine olan bağımlılık duygusunu aşmayı başaramayan çocuk, daha sonra kendi eşinde, bir eşten çok anneye bağımlılık duygusunu arayacaktır. Eğer baba kendi üstünlüğünde çok ezici bir güç olarak görünürse çocuk onun varılmayacak bir örnek olduğunu sanacaktır ve kendini aşığılık duygusu içine bırakacak, bundan sonraki süreçte kendinden üstün gördüklerine ya da hayran olduklarına düşmanlık besleyecektir." (Charrier, 2010, s. 71-72)

Bu nedenle "fallik dönemde ana-baba ve çocuk ilişkilerindeki aksaklıklar ileriki yaşamın nevrotik belirtilerine temel oluşturur." (Gençtan, 2014, s. 37) Özellikle erkek çocuklar babadan nefret ve anneye duydukları aşırı ilgi sebebiyle eril dünyadan uzaklaşabilirler. Freud'un "oidipus adını verdiği 'aile dramı' çocuk gelişimi kuramlarında merkezi rol oynar." (Muckenhoupt, 2004, s.90) Bilhassa bu kompleksten çıkamayan erkek çocukların bazıları annelerinin dizlerinin dibinde oturur ve onların birer kuklası hâline gelirler. Bu durum baskın ve otoriter annenin hoşuna gider ve oğlunun onun boyunduruğu altında olmasından haz duyar. Bu yönüyle "medeia kompleksi"nin özelliklerini

taşıyan anne ruhsal manada oğlunun ölümüne sebep olarak büyümesine engel olabilir.⁷ Annesinin etkisinden kurtulmak isteyen Peter Pan ise aslında hayatındaki kadını bile annesinin isteğine göre seçer ve ona benzemesini arzular: “Kızgınlık ve suçluluk anneleri hakkında bunaltıcı bir kararsızlık yaratır. Kurbanlar annelerinin etkilerinden kurtulmak isterler, ama bunu her denediklerinde suçluluk duyarlar.” (Kiley, 1997, s. 9) Peter Pan Sendromlu bireylerin babasıyla ilişkisi yok denecek kadar azdır ve aynı evin içinde iki yabancıyı oynarlar. Babasının iktidar/otorite olması Peter Pan’ı rahatsız eder ve ona benzeyen bütün erkeklerden uzaklaşıp kaçmayı dener: “Bu baba takınağı kurbanın otoriteyi temsil eden erkeklerle ilişkilerini kirletir ve çoğu durumda onlarla arasında daha fazla mesafe oluşmasına yol açar.” (Kiley 1997, s. 65). *Aylaklar* romanında Selim Paşa konağında yaşayan bireyler, aile olma duygusundan yoksundur. Ayrıca konakta yaşayan kişilerin çoğu aile üyesi değildir. Tesadüf eseri bir araya gelen bu kişiler; köksüz, bağısız, yersiz ve yurtsuzlardır. Konaktaki tek otorite Leman Hanım olduğu için bütün kadın-erkek ilişkileri de onun tarafından yönetilir. Leman Hanım önce kızı Pakize’yi daha sonra da torunu Muammer’i kendi istekleri doğrultusunda evlendirerek ikisinin de hayatını karartır. Pakize sevdiği adamdan ayrılmak zorunda kaldığı için annesini reddeder ve onu cezalandırmak için hayatına son verir. Muammer de Ayla’yla olan zoraki evliliği sebebiyle oldukça mutsuzdur:

“Babam bir sar’alı idi. Annemin ölümü şüpheli, dedem Davut Beyi normal saymak güçtür. Yoksa onların kalıtı ile ben de çığırından çıkmış bir adam mı olacağım yavaş yavaş? Bundan korkuyorum, ama normal insanla anormal insan arasındaki fark da beni düşündürüyor. Yoksa normal dediklerimiz, anormallikleri ortaya çıkmamış insanlar olmasın?” (s.234)

Yukarıdaki paragrafa göre Muammer, ailesinin içinde bulunduğu gerçeklerin farkındadır; bu nedenle onlar gibi olmaktan çok korkmaktadır. Kendisini ailesinin kalıtı olarak görür ve psişik miraslarını taşımak istemez. Sara hastası Galip Bey ve melankolik Pakize’nin oğlu sıfatıyla dünyaya gelen Muammer, anne ve babasının desteğinden mahrumdur. Ayrıca Muammer’in Galip Bey’den olmadığına dair iddialar mevcuttur ancak Galip Bey bu durumu asla kabullenmek istemez ve konağa haciz gelmesinden sonra oğluna apartman dairesi alarak onun hayatını kurtarmaya çalışır. Annesinin yokluğu ve babasının ikincil olmasıyla sınanan Muammer, çevresindeki mutlu insanların varlığını gördükçe sorgular:

“Çevreme bakıyorum, bu zaferi elde etmiş ne kadar çok insan var! Ne kadar çok idealist var! Bunlar nasıl, ne zaman ermişler bu mutluluğa? Bütün suç benim yetişmemde, benim ailemde. Başka türlü açıklanamaz bu. O yüzden lanet ediyorum geçmişime.” (s. 344)

Peter Pan Sendromunda ailesinin kurbanı olan çocuklar, yetişkinlik dönemine geldiklerinde bu durumun farkına vararak anne ve babalarını reddetme eğilimine girerler. İletişim kuramayan anne ve babanın çocukları olan bu bireyler, hayatları boyunca bu iletişimsizliğin kurbanı olurlar (Kiley, 1997, s.74). Sorgulamaları neticesinde bütün suçun geçmişinde ve ailesinde olduğu kanaatine varan Muammer, aslında ailesini reddetmekte ve bütün bu yaşadıklarından, ona dayatılan bu hayattan kurtulmak istemektedir.

⁷ Bu kompleks anne-kız ilişkisinde görülür. Ancak mitolojik öyküye göre Medeia kocasından intikam almak için bütün çocuklarını öldürür ve kendi hırsları için çocuklarından vazgeçer (Gürel & Muter, 2007, s.552-553). Bu açıdan düşünüldüğünde Peter Pan Sendromlu erkeklerin anne-oğul ilişkisine de bu açıdan bakılabilir.

DUYGUSAL FELÇ VE ÜŞENGEÇLİK

Peter Pan Sendromlu bireylerin hayat enerjileri oldukça düşüktür. Amaçsız, işsiz ve aylak oldukları için pasif bir yaşantıyı tercih ederler. Üşengeçlik bu bireylerin genel özelliklerindedir. Kurbanlar, duygusal felcin etkisiyle zayıflıklarını görmeye zorlanırlar. Onların hayatta kalma becerileri yetersizdir ve duyguları donuktur. Bu bireyler, hislerini uygun olmayan şekillerde ifade ederler: “Örneğin, kızgınlık genellikle yoğun bir öfke olarak ortaya çıkar; mutluluk ise zamanla neşe histerisine dönüşür ve hayal kırıklığı bir süre sonra kendini acındırmaya bırakabilir. Peter Pan Sendromlu bireyler, gaddarlık derecesinde benmerkezcidir; sonunda duyguları paylaşmayı reddettikleri bir noktaya gelirler. Ne hissettiklerini bilmedikleri için umursamaz bir tavır içerisindedirler.” (Kiley, 1997, s. 7-8) Aslında bu durum uzun süren tedirginliğin sonucunda meydana gelmiştir. Hayatlarında meydana gelecek büyük fırtınayı engellemek için bir savunma mekanizması olarak geliştirdikleri bu iç kapanma ve duygusal felç durumu onların kendini koruma yöntemidir (Kiley, 1997, s. 75). *Aylaklar* romanında Şükrü Paşa konağında yaşayan çoğu kişi hem duygusal felç hem de üşengeçliğin pençesinde kıvrılmaktadır. Eylemsel planda hiçbir faaliyetleri olmayan farklı özelliklere sahip bu kişiler, aslında nasıl bir yaşam sürdürdüklerinin farkında bile değildirler. Konağa iç güveysi olarak gelen sara hastası Galip Bey, zeki ve ayrıntıcı olmasına rağmen bu yeteneklerini kullanmayı hiç düşünmez. Bencil ve duyarsız bir adam olduğu için tepkileri oldukça sınırlı ve yetersizdir. Muammer’in kendi çocuğu olmadığı yönündeki iddiaları duymazdan gelir. Asla şüpheye düşüp araştırma gereksinimi duymaz. Pakize’nin ölümünden/intiharından sonra hiçbir şey olmamış gibi konakta yaşamaya devam eder. Oğlu Muammer için yaptığı tek şey, konağa icra geldikten sonra yaşamaları için bir apartman dairesi almaktır. Muammer konaktan taşındıktan sonra değişmek ve bu aylaklık durumundan çıkmak ister ancak dış dünyada olup bitenlere o kadar yabancısıdır ki tutunmak istediği her dal elinde kalır. Konaktakileri en iyi tanıyan odur ve yeni tecrübe ettiği yaşantı ona aylaklığın ve üşengeçliğin daha iyi olduğunu öğretir:

“...Herkes, yalan yanlış, daha iyi bir dünya için, boşuna da olsa çırpınıyor: çalışıyor. Üst yanı aylaklıktır. Bizim evde hep aylaklarla doluydu... Ananemin bu durumu sürdürmekten başka amacı yoktur. Davut Bey düşler ardında oyalanır. Dünder Bey dünü değerlendiriyor ama bu değerlendirmesini bugün için kullanmıyor, belki de kullanmak istemiyor. Nesime’ye gelince, içimizde en canlı odur bence basit şeyler bekliyor yaşamaktan ve başka türlü düşünmeye yanaşmıyor: Şükrü onunla evlenmeye kalkarsa evlenir, ilerisi ne olur pek kurcalamaz...” (s. 243)

Bir evin sorumluluğunu üzerine almak ve çalışmaya başlamak Muammer’e oldukça zor gelir. Aylaklığın onun için daha kolay olduğunu anlar; iki dünya arasına sıkışıp kalmak onu çok yıpratır. Eski yaşantısıyla yenisi arasında gidip gelen, bir türlü kim olması gerektiğine karar veremeyen Muammer’in bunalımı/üşengeçliği aynı zamanda karısı Ayla’nın ona karşı sevgisizliği ve ilgisizliğiyle de tetiklenmektedir:

“Anladım o zaman: Bu evin sorumu benim üzerimdeydi, bu sorum sıkıyordu beni. Eskiden aylaktım, aylaklık rahattı. Ama şimdi, çalışsam da yine sorumlu olduğumu anlıyordum. Konaktan kovulduktan sonra babamın ölüsü imdadımıza gelmişti. Buradan da kovulursak kim tutacaktı elimizden? Kimse.” (s. 259)

Üşengeçlik/duygusal felç durumundan çıkıp hayatın gerçekleriyle yüzleşmek Muammer'e ağır gelmiştir. Bu nedenle o eski aylak günlerine özlem duymaya başlamış ve bir kimlik kazanmaya başlamanın bedelini ağır ödemiştir.

SORUMSUZLUK

Peter Pan Sendromunun kurbanları sorumluluk almaktan ve hatta temel kişisel bakım becerilerini bile yerine getirmekten kaçarlar. Sorumluluk alma duyguları gelişmemiştir ve hatalarını asla kabullenmek istemezler. Sorumsuzluk ve tembelliği alışkanlık hâline getiren bu bireyler, sürekli bir kaçış psikolojisi içerisindedirler. Kiley'e göre bu sendroma sahip kişiler yirmili yaşlarına somut sorumsuzluk alışkanlıklarıyla girerler ve bu anlayış onların en belirgin özelliğidir (1997, s. 39-40). Ancak bireyleri "sorumluz" olarak etiketlemeden önce, aile, eğitim, akran, yetişme koşulları gibi faktörleri göz önünde bulundurmak gerekir. Bilhassa Peter Pan Sendromuna sahip olan bireyler için temel faktör aile içindeki ilişkiler ve sorunlar olduğundan dolayı çocukluk travmaları dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla bu tür psikolojik tahliller yapılacak olan romanlardan seçilen kahramanların geri dönüşlerle çocukluk yılları eserlerde işlenmelidir. *Aylaklar* romanında okuyucu ilk bölümle Leman Hanım'ın aile yaşantısını ve konağa topladığı kişilerin özelliklerini kavrar. Şükrü Paşa'nın eski konağında değişen hayat şartlarına ayak uyduramayan insanlar, topluma yabancı ve öteki konumdadırlar: "Leman Hanım'ın kocası Davut Bey, gerçekleştirecek hayallerin peşinden koşar. Kızları Mürşide alkolik, Pakize ise güzel ama pasif bir kadındır. Davut Bey'in arkadaşı Dünder, eski ihtilalcilerdendir; fakat geçmişte olup biteni eleştirmekten başka bir faaliyette bulunmaz. Nesime, kocasına ihanet etmiş, evden kaçmış ve yaşadığı aşkta mutluluğu bulamayınca gelip Şükrü Paşa konağına sığınmış, içine kapanık bir kadındır." (Akça, 2007, s. 170) Bu bölümle bütün kahramanlar tanıtılır ve onları bir arada tutan en önemli şey "sorumluluk" duygusundan yoksun olmalarıdır. Hayatları boyunca hemen hemen hiç sorumluluk almamış ve yaşamlarını başkalarının üzerinden sürdürmeye alışmış olan bu kahramanların hepsi birer "aylak"tır. Abdülhamit döneminin konak yaşantısını Cumhuriyet devrinde devam ettirmeye çalışan, paşazade yaşantısı gözden düşmesine rağmen onlara özenmeyi sürdüren bu bireylerin hepsinin farklı psikolojik sıkıntıları mevcuttur. Dış dünyayla olan bağlarını kopardıkları için toplumsal hayatın getirilerinden ve sorumluluk duygusundan oldukça uzakta yaşamlarını sürdürmektedirler. Onları bir arada tutan şey; sadece aylak ve sorumsuz olmaları değildir. Şükrü Paşa'nın asilzade kızı Leman Hanım, benimsediği aristokrat yaşantıyı sürdürmek için bu insanları bir arada tutmaya çalışmaktadır. I. bölümde aslında roman kahramanlarının sorumsuzluğunu pekiştirerek köhnemiş ve çürümüş yapısıyla onları yutup yok eden mekân Erenköy'deki Şükrü Paşa konağıdır:

"Artık çökmeye yüz tutmuş, üç katlı bir konaktı bu. Mutfağın, aşçı, uşak odalarının ve büyük bir taşlığın bulunduğu zemin kat taşı, onun üstü ahşaptı. Dışarıdan bakıldığında bu konakta hâlâ oturulduğuna inanılmazdı. Dam saçakları sarkmış, panjurların çoğu kırık, bağdadi yer yer kopmuş, dökülmüştü. İçerinin görünüşü, gerçi dış görünüş gibi değildi... Sivalar yer yer dökülmüştü, tavanlardan kâğıtlar, tahta çubuklar sarkıyordu. Pahalı çeşitlenmiş eşya adamakıllı eskimişti..." (s. 27)

Konakta kocası, kızı, damadı, torunu ve çevrelerine toplanan farklı insan tipleriyle bir arada yaşayan Leman Hanım, yanılısına bir dünyanın içinde hayatın gerçeklerinden habersiz olmayı tercih eder. Kocası Davut Bey'in hayalperestliği, kızları Mürşide ve Pakize'nin tercihleri zaman zaman onu rahatsız etse de o, kontrolün kendi elinde olduğunu düşünerek rahatlar. Leman Hanım her iki kızının da ruhen ve bedenen ölümüne sebep olur. Toplumun gerçeklerinden uzak yetişen Mürşide, alkol düşkünü sahte bir asilzadedir. Bu durum, zamanla onun akli dengesini kaybetmesine neden olur. Pakize ise annesi tarafından kurban edilmiş mutsuz bir kadındır. Sırf konak yaşantısını sürdürmek için kızlarının felaketi olan anne, aslında hem sorumsuz hem de bencildir. Konaktaki herkesin sorumluluğunun onun üstünde olması Leman Hanım'ı ruhsal manada tatmin eder. Fakat o aldığı yanlış kararlarla geçici çözümler üreterek daha büyük sıkıntılara sebep olur. Konağın maddi durumu kötüye gittiği için kızı Pakize'yi başkasını sevmesine rağmen zengin bir adamla evlendirerek bu durumdan kurtulmaya çalışır. Sara hastası Galip Bey'le kızını evlendirerek konağa iç güveysi alır. Ancak Galip Bey, zengin bir adam değildir ve Pakize oldukça mutsuzdur. Sevgisizlik ve ilgisizlikle dolu bu evlilikte en büyük zararı Pakize görür. Çocuğu Muammer'i dünyaya getirdikten sonra intihar eder. Sorumsuz, iradesiz ve kendi kararlarını almaktan aciz bir genç olarak yetiştirilen Muammer, sönük, pasif ve ikincil bir kişiliktir. Romanın II. bölümü "Muammer'in Günlüğü" başlığını taşır ve anlatıcı değişerek onun iç dünyası okuyucuya verilmeye çalışılır. Bu bölümde anlatıcıyla beraber mekân ve zaman da değişir. Şükrü Paşa konağından apartman dairesine geçilir ve zaman Cumhuriyet dönemini kapsar. Muammer'e göre yeni bir ev, yaşama yeniden başlamak demektir. Konağın yıkıldığını öğrendiğinde düşüncelerini şöyle aktarır:

"Eve düşünceli geldim. Hem kederli hem de sevinçliydim. Köşkün yıkılması sarsmıştı beni, ama düşündükçe bir ağırlıktan kurtulduğumu anlıyordum. Geçmişin ağırlığı idi bu, bütün pislikleri, tortuları, kalıntıları ile çürümüş bir geçmişin. Ölen ölmüştür, onun bir yeri yoktur artık bu dünyada. Yaşayanların, canlıların yeridir burası onların savaş alanı." (s. 282)

İkinci bölüm bir anı/günlük defteri niteliği taşıdığı için okuyucu düzleminde inandırıcılık ve samimiyet artar fakat sorumsuzluk devam eder. Muammer, sorumluluk almaya çalıştıkça çevresindekiler onu eski hayatına döndürmek için ellerinden geleni yapar. Onun iniş ve çıkışları roman boyunca devam eder. O, konak yaşantısının ve ailesinin kurbanı olarak var olma savaşında hep yenik düşer. Ailesinden kaynaklı yaşadığı hayal kırıklıkları onun sorumluluk alma bilincini çürütür romanın sonunda bir otel odasında beş kuruşuz kalmasına neden olur.

TEDİRGİNLİK VE YALNIZLIK

Peter Pan Sendromunun temelinde iletişim kuramamak vardır. Bu temel iletişim sorunu ailede başlar ve yaşam boyu devam eder. Bu sendroma sahip olanlar, bilhassa anne ve babasıyla iletişim kuramadıklarında tedirgin olurlar. Aslında tipik olarak duyarlı bir yapıya sahip olan bu kişileri, tedirgin olmaları oldukça rahatsız eder. Özellikle anne ve babalarının sorunlu evlilikleri varsa bu durum ileride onların huzursuz ya da uyumsuz olmalarına sebep olur (Kiley, 1997, s. 56-58). *Aylaklar* romanının ilk bölümünde Leman Hanım, eşi ve kızları arasında iletişim sorunu vardır. Davut Bey, sadece kendisini düşünen ve kızlarının geleceğine dair hiçbir fikri olmayan pasif bir erkektir. Leman Hanım ise asilzadelik takıntısı olan baskın bir kadındır. Her iki kızını da bu yüzden kurban veren

bu anne, ileride torunu Muammer'i de aynı şekilde yetiştirerek büyümesine engel olur. Romandaki kahramanların tedirginliklerinin temelinde aslında mekân olma sınırlarını aşarak "aylak" oldukları kadar hayata karşı tedirgin olan insanları bir arada tutan konak vardır. Çünkü bu konak da değişen hayata ve Cumhuriyet'e ayak uyduramamış, bu sebeple yıkılmaya yüz tutmuştur. Hayata karşı amaçsız kişileri bir araya toplayarak yönetmeye çalışan Leman Hanım, kendisi dış dünyaya alışık olmadığı için tedirginidir ve bu konak sayesinde tedirginliğini atarak zorla da olsa bu yaşantıyı sürdürmeye çalışmaktadır:

Eşyası ile birlikte eskiyen ve şatafatlı yaşayışını hızla yitiren bu konak içinde, bir zamanların soylu ve zengin Leman Hanım'ı, şimdi sarhoş kızı, saralı damadı, düşler içinde yaşayan kocası arasında, günlerin getirdiği inanılmaz değişiklikleri görmezlikten gelerek, dişini tırnağına takmış, kurtarabileceğini sürdürmeye ve elinde kalanla eskiyi yaşatmaya var gücü ile çalışıyordu. Zamana karşı koyan bir o vardı, bir o kalmıştı konakta. Dünyanın değişmesine şaşıyor, gitgide daha yalnız kaldığını anlıyor, fakat bir uçurumdan yuvarlanmak üzere olanların otlara, çalılara tutunmak istemeleri gibi, çevresinde yardımcıları aramaktan bir türlü vazgeçmiyordu... " (s. 76)

Leman Hanım'ın pasajda görülen tedirginliği tamamen geleneksel konak yaşantısını sürdürme çabasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle gayesiz, kimsesiz ve sorumsuz insanları etrafında toplar. Leman Hanım'ın bu insanları tercih etmesinin nedeni, onun seçtiği bu hayatı sorgulamayacaklarının farkında olmasıdır. Leman Hanım, onların hayatlarıyla oynayarak ve oyalanarak tedirginliğin getirdiği yalnızlığı gidermekte ve böylece sahte bir tatmin duygusu yaşamaktadır. Onun en büyük kurbanı kızı Pakize ve onun istemeyerek gerçekleşen evliliğinden olan Muammer'dir. Her ikisi de Leman Hanım'ın tercihi ve isteğiyle evlilik yapmış ve bunun bedelini çok ağır ödemişlerdir. Pakize hayatına son vererek bu ıstıraptan kurtulmuş fakat Muammer arafta kalmanın tedirginliğini çekmek zorunda kalmıştır:

"Evet kendimle savaşıyorum, partiden çıkıp eve gelince, kendi küçük üzüntülerime, kimseyi ilgilendirmeyecek olan bunalımlarıma düşmeyeyim diye çabalıyorum. İşte bunu tam olarak başardığım gün, amacıma varmış olacağım, kurtulacağım." (s. 344)

Muammer'in korkuları, tedirginlikleri, yalnızlığı roman boyunca devam eder. O, romanın ikinci bölümünde varoluş ekseninde sorgulamalara başlar ve bu durum onu yeni kararlar almanın eşiğine getirir. Karısından, evinden ve en önemlisi geçmişinden ayrılmak isteyen Muammer, romanın sonunda bir otel odasında tek başınadır. Romanda konaktan apartman dairesine ve oradan otel odasına uzanan yolculukta görüldüğü üzere Muammer'in arayışları hep sürecektir. Otel odası onun içine düştüğü yalnızlığın ve tedirginliğin en önemli kanıtıdır. Onun için süregelen alışkanlıklarından kopmak ve yeni bir hayat kurmak çok zor olduğu için otel odasını tercih etmiş, ayrıca cebinde sadece bir lirası bulunduğu için ne yapacağını bilememiştir.

SOSYAL İKTİDARSIZLIK VE KORKU

Peter Pan Sendromlu bireyler, eylemlerinin sorumluluğunu almaktan kaçındıkları için genellikle çevreleri tarafından ikinci plana atılırlar. Güven duygusu oluşturmada eksik ve yetersizdirler. Kurdukları ilişkiler bir yanılsamadan ibarettir ve onlar dostluk ilişkisi geliştirdiklerini zannedip ya-

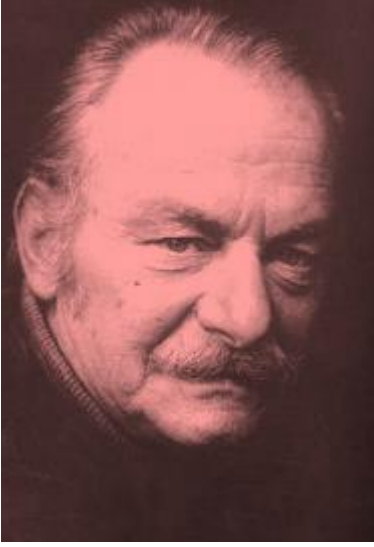
nılırlar. İlişkilerde kurban durumunda bulunan Peter Pan Sendromlu kişiler, gerçek dostlar edine-
mezler: “Yirmi yaşından önce akranları tarafından kolaylıkla yönlendirilirler. İçgüdülerıyla hareket
ettikleri için mantıklı düşünemedikleri gibi doğru ve yanlışın onlar için bir önemi yoktur. Arkadaş
ve dost edinme çabaları ailelerine sevgi ve ilgi göstermekten daha fazla önemlidir.” (Kiley, 1997, s.
8)

“...Kurban ümitsizce ait olmaya gereksinim duyar, çok yalnızdır ve yalnızlık onu telâşlan-
dırır. Arkadaş satın almayı bile deneyebilir. Kurbanlar yaşamları boyunca kendileri hak-
kında iyi hisler beslemekte zorluk çekerler. Sahte gururları kendi insan sınırlarını kabul
etmelerine sürekli müdahale eder.” (Kiley, 1997, s. 8)

Aylaklar romanında sosyal iktidarsızlık Selim Paşa konağında yaşayan bütün erkeklerin genel
sorunudur. Öncelikle Davut Bey, eril dünyanın büsbütün dışında bir erkek olarak Leman Hanım’ın
gölgesinde yaşamaktadır. Babasından kalan bütün malları har vurup harman savurarak parasının
idaresini sağlayamamış, bir kadının gölgesinde yaşamayı tercih etmiştir. Konakta bütün idare Le-
man Hanım’a ait olduğu için Davut Bey’in otorite/baba rolü üstlenmesi söz konusu olmamıştır. As-
lında onun sosyal iktidarsızlığının temel sebebi hem bir mirasyedi hem de iç güveysi olmasından
kaynaklanmaktadır. Romanda Pakize ve Galip’in oğlu Muammer de yetiştirme koşulları sebebiyle bu
iktidar/otorite yoksunluğundan nasibini alır. Muammer, Leman Hanım’ın otoritesine maruz kala-
rak geleneksel zihniyetin kurbanı olmuştur. Konak hayatına uygun şekilde yetiştirilerek evde dadı-
lar ve hocalar eşliğinde büyüyen Muammer, hayatın gerçeklerinden kopuk bir şekilde yaşamını sür-
dürür. O, kendi kararlarını almaktan aciz, silik ve pasif, iradesizdir. Lise öğreniminden sonra hukuk
fakültesine kayıt yaptıran Muammer’in mesleğini icra etmek ya da bilinçli bir tercih yapmak gibi bir
durumu söz konusu değildir. Onun sosyal manada bu iktidarsızlığı aslında kabiliyetli ve zeki bir
genç olmasına rağmen yeteneklerinin körelmesine sebep olur. Muammer, hep başkalarının onun
adına aldığı kararları uygulamak zorunda kalmış, bu nedenle “araftalık” duygusundan kurtulama-
mıştır. Yaşama içgüdüleri oldukça düşük olan Muammer, Leman Hanım’ın zoruyla Ayla’yla evlene-
rek kendini büsbütün kaybetmiştir. Onun hayatı adına yapılan bu tercihlerin dışına çıkması anane-
sinin ölümü ve Şükrü Paşa konağına haciz gelmesiyle başlar. Konaktan ayrılmak zorunda kalmaları
ve Galip Bey’in satın aldığı apartman dairesine yerleşmeleriyle Muammer büyük bir değişim ve
dönüşümün eşiğine gelir. Kendisine bir çıkış arayan Muammer, uyanışa geçerek aylak olduğunun
ve hiçbir işe yaramadığının farkına varır. Şimdiye kadar bir eşya gibi kenarda kaldığını düşünen
Muammer, yaşamaktan soğumamak için “güzel bir dünya” düşler ancak bunun da işe yaramaya-
cağını düşünerek varoluşu sorgular. Hayata seyirci kalmaktan yorulan Muammer, kendi sosyal ik-
tidarını yakalamanın peşindedir. Muammer’in bunu yapmak için çevresinde ona destek olacak in-
sanlara ihtiyacı vardır fakat ortamı buna müsait değildir. Eşi Ayla’da içtenlik ve samimiyet yerine
sahteliği ve yapmacıklığı tecrübe eden Muammer, bu hastalıklı evliliğin getirdiği boşluğu da aş-
mamaktadır. Güven duygusundan yoksun ilerleyen bu evlilikte Ayla, Muammer’i hiç sevmemesine
rağmen ondan ayrılmak da istemez. Muammer, kalabalıklar içinde yalnız, yeni kuracağı hayat için
endişeli, korkak ve ürkektir:

“Onların bu durumunu görebildiğime göre, demek ki ben onlar gibi değilim. Daha doğ-
rusu onlar gibi olmaktan korkuyorum, bu durumdan çıkıp kurtulmak istiyorum. Bir ölüm

kalım sorunu bu benim için. Yalnız bu savaşta, büyük bir yük var üzerimde; yalnız değilim, bütün bu kalabalığı beraberimde götürmem lazım. Bunu mezarlıktan dönüştürme daha iyi anladım.” (s. 289)

Muammer'in yeni hayat için ilk atılımı avukatlık mesleğini yapmaya karar vermesi olur ancak kısa süre sonra bu ortamda da aradığını bulamaz. Burjuva parti hayatı ve avukatları onun istediği dünyadan büsbütün uzaktadır. O, avukat arkadaşlarını da samimi ve dürüst bulmaz ve yeniden boşluğa düşer. Partidekiler ve avukat arkadaşları Muammer'i gerçek bir arkadaş olarak benimsemezler ve sürekli onu alaya alırlar. Onun işini özveriyle yapması ve bütün davaları kendi davası gibi görmesi arkadaşlarını rahatsız eder. Partidekilerin onunla üstü kapalı konuşması, ileride bakan, başbakan olacağını söyleyip dalga geçmeleri Muammer'i üzer. Onun gösterdiği çabanın herkesin gözüne batması zamanla oldukça rahatsız edici bir hâl alır:

“... Büyük rol bekleyen küçük bir aktör gibiyim; bana verilmeyen ve belki de verilmeyecek olan büyük rollere kendi kendime, canla başla hazırlanıyorum. Eski oyuncular ise, bunu öğrenmişler, oyna bakalım Hamlet'i diyorlar bana, yakında sahneye çıkacaksın. Ben de oynuyorum, onlara beğendirmeye çalışıyorum. Gülüyorlar kıs kıs, hevesimle, aşkımla, çabamla alay ediyorlar. Doğru mu yaptıkları? Niçin elimden tutmazlar, niçin hevesimin, niyetimin temizliğine, yüceliğine inanmazlar? Bunu anlamak çok güç benim için. Bir gün ben de onlar gibi kaşarlanacak mıyım? Ne kötü bir dünya bu!” (s. 355)

Muammer'in ilk defa sorumluluk almak ve kendi iktidarını kurmak isterken çevresindekiler tarafından küçümsenmesi oldukça zoruna gider. Aslında onun ihtiyacı olan tek şey, desteklenmek ve kaybettiği güven duygusunu kazanmaktır. Hayatının kontrolünü eline almaya çalıştığında sürekli başladığı noktaya dönmek ve kontrolünü kaybetmek onu çok yıpratır. Muammer, öncelikle yanlış evliliğin sonra da anneannesinin kurbanı olmuştur. Ne kadar çabalarsa çabalasın bir türlü kurban durumundan kahraman durumuna geçemez.

BÜYÜSEL DÜŞÜNCE

Peter Pan Sendromunda zihinsel büyü/büyüsel düşünce hâkimdir. Büyüsel düşünce, dış dünyanın gerçeklerinden kaçmak ve yüzleşmemek için kahramanların geliştirdiği bir savunma mekanizmasıdır. Gerçekle hayal arasında sıkışıp kalan bu bireyler, gerçekleşmeyecek isteklerin ve arzuların peşinde koşarlar: “Bu durum, kurbanları hatalarını dürüstçe kabul etmekten alıkoyar. Bu zihinsel büyü akla aykırı düşünen kurbanları yüzleşme duygusundan da uzaklaştırır ve kendi suçlarını başkalarına atma eğilimi içine girerler. Sosyal iktidarsızlık ve duygusal felç yaşayan bu kişiler, madde bağımlılığı vs. gibi alışkanlıklar edinirler.” (Kiley, 1997, s. 9) *Aylaklar* romanında aslında bütün kahramanlar yanılısma bir dünyanın içinde hayatın gerçeklerinden büsbütün uzakta yaşarlar. Tercihleri, inançları, aşkları, istekleri hep anlık ve geçicidir. Dış dünyayla bağları tamamen kopuk olan bu kişiler, olmayacak hayallerin peşinde oradan oraya savrulur. Romanda büyüsel düşüncenin ilk kurbanı Leman Hanım'ın kocası Davut Bey'dir. O, yönetilmeye muhtaç ve eril özellikleri zayıf

bir adamdır. Davut Bey, zengin bir ailenin oğlu olmasına rağmen babasından kalan mirası tüketerek karısının emri altına girer. Hayatta hiçbir şeyi dert etmeyen ve gelecek kaygısı taşımayan bu adam, romanda ütöfik fikirleriyle dikkat çeker. Hayal dünyası oldukça geniş olan Davut Bey'i en iyi tanıyan kişi yakın arkadaşı Dünder Bey'dir. Yaşadığı yenilgiler neticesinde davasından vazgeçen Meşrutiyet İhtilalcisi Dünder Bey, arkadaşını çok iyi tanmasına rağmen onun gerçeklerle yüzleşmesi için hiçbir şey yapmaz. Davut Bey'in en büyük merakı, ata binmek ve Argo gemisinin yolunu bulup altın posta ulaşmaktır. II. Sultan Mehmet'e heykel diktirmek gibi bir hevese kapılan Davut Bey, bu tavrılarıyla Don Kişot'tan izler taşır. Onun gözünde her şey tarihselliğini kaybetmiş, bir süs ve oyun hâlini almıştır (Akça, 2008, s. 278). Kiley'e göre "büyüsel düşünce ve marjinal ego gelişimiyle yüzleşmek ve bunları çözmek zorunda kalmayan bireyler, büyük olasılıkla ömrü boyunca Peter Pan Sendromuna tutsak kalırlar." (1997, s. 22) Davut Bey de ömrü boyunca bu sendroma tutsak kalmıştır. Bu nedenle sürekli bir kaçış psikolojisi içindedir; babalık görevini bile yerine getirmekten acizdir. İki kızı olduğunun ve onlarla ilgilenmesi gerektiğinin farkında bile değildir. Kızı Mürşide'nin alkolik olması, Pakize'nin annesi tarafından sevmediği bir adamla evlendirilmesi ve Muammer'i doğruduktan sonra intihar etmesi onun umurunda bile olmamıştır. Torunu Muammer'in onun hakkındaki düşünceleri okuyucuyu bu konuda ikna eder:

"Bunu herkes anladı sanıyorum, yalnız Davut Bey, anlamadı. Çünkü onda üzölmek yeteneği yoktur, hiçbir olay onu ta içinden yakalayamaz, sarsamaz, korkutamaz. O ne geçmişe bağlıdır, o ne geleceği düşünür. Dünyamızın içinde bir başka dünya gibidir. Sanırım korkusu olmadığından ötürü, başına hiçbir zaman tehlikeli bir iş gelmez, kendisini düşünmediği için onu muhakkak başkası düşünecektir. Davut Bey, böylece düşleri, tasarıları içinde güzel ve mağrur, yaşayıp gidecektir." (s. 286)

Davut Bey, pasajda bahsedildiği gibi umursamaz, bencil ve sorumsuzdur. Düşünmek ve eyleme geçmek yerine gerçekleşmeyecek hayaller peşinde koşmayı tercih eden Davut Bey, bu yönüyle romandaki konakta olup bitenden habersiz kendi dünyasında mutludur. Onun hayalperest olmasını tetikleyen en önemli unsur, aslında mirasyedi olmasıdır. Alışkanlıkları, istekleri ve arzuları için yaşayan bu adam, her şeyi bir oyun ve alay olarak görür. Romanın sonunda Muammer'in günlüğünden öğrenildiği kadarıyla Leman Hanım'ın ölümünden sonra Alman çocuk bakıcısı sevgilisine kuşdili öğretmeye çalışan Davut Bey'in ölümü de şaka gibidir. Çocuk bahçesinde, güneşin altında ve çocukların arasında ölen Davut Bey'in yüzü gülümsüyor gibi olduğu için öldüğü bile anlaşılammıştır. Yaşamın yüklerinden bütünüyle uzakta hiçbir şeyi dert etmeden ölen Davut Bey, romanda aylaklığın sefasını sürmüş en önemli karakterdir.

İNTİHAR DÜŞÜNCESİ

Peter Pan Sendromlu bireylerin intihar etme olasılıkları vardır. Bireyin ve ailesinin duygusal sağlığı için yıkıcı bir durum olan bu sendromda, bireyler üşengeçlik ve tuhaflik sınırında dolaştıkları için yaşam içgüdülerini kaybetme olasılıkları yüksektir. Ümitsizlik, içine düştükleri çukurdan çıkmaya çalışırken aşırı derece duygusallaşıp yıpratıcı olabilirler (Kiley, 1997, s. 29). *Aylaklar* romanında Selim Paşa konağında Leman Hanım'ın kızı Pakize, annesinin asilzadelik düşkünlüğünün ve sürdürmek istediği konak yaşantısının kurbanı olmuştur. Elinden içki şişesi eksik olmayan ablası Mürşide'ye göre kendisini geçmişe takılı bu yaşantıdan kurtarmak isteyen Pakize, sevmediği bir

adamlarla zorla evlendirilerek kahraman olma ihtimali varken kurban durumuna çekilmiştir. Pakize, mantıklı düşünebilen bir kız olmasına rağmen dans öğretmenine âşık olarak araftalık duygusu yaşamaya başlamıştır. Ancak annesi Leman Hanım'ın isteği üzerine sara hastası Galip Bey'le evlenmek zorunda kalır. O, bu isteksizliğini nişan esnasında tentürdiyot içip intihar teşebbüsünde bulunarak ortaya koymaya çalışsa da bu evliliğe mahkûm bırakılmıştır. Bu durum karşısında annesinden intikam almak için dans öğretmeniyle beraber olur. Dolayısıyla konakta herkes Muammer'in Galip Bey'den olmadığını iddia eder. Konakta böyle bir atmosferde dünyaya gelen bu çocuk, anne ve babasının birbirine karşı sevgisini ve ilgisini görmeden büyümek zorunda kalır. Bilhassa annesinin kendisini dünyaya getirdiği gün ölmesi/intihar etmesi, Muammer'in en önemli çocukluk travmalarından biridir. Annesiz bir çocuk olarak Leman Hanım'ın şartlarına göre yetişen Muammer'in de her daim intihara yatkınlığı mevcuttur. Özellikle romanın ikinci bölümünün onun günlüğü üzerine kurulu olması, okuyucuya Muammer'in duygularını analiz etme fırsatı tanır:

"Bu ölmek düşüncesi birden aklıma, kitaplarımın arkasına sakladığım tabancayı getirdi. Seviniverdim. Kurtuluş bir adım ötemdeydi işte. Odama girecektim, Ayla'yı uyandırmadan tabancamı kitapların arkasından alacaktım, dışarı çıkacaktım gene... Bir yere gidecektim. Nereye gidebilirim diye düşündüm. Koridorda mı sıkmalıyım tabancayı beynime? Yoksa aşağı mı inmeliyim? Karar veremedim. Ölümümün bir melodram olmasını istemiyordum. Sessiz sessiz çekilip gitmeliydim. Ölümüm de yaşamıma benzemeliydi." (s. 303)

Pasajda da görüldüğü gibi ölümü bir kurtuluş olarak gören Muammer, her boşluğa düştüğünde bu fikre kapılır. Konakta ve sonradan taşındıkları apartman dairesinde pek çok kişiyle beraber yaşadığı için yaşamına son vermek için bile yalnız kalamadığını düşünen Muammer, defalarca bu düşünceye kapılmasına rağmen cesaret edemez:

"Bu dünyada intihar etmek için bile rahat bir köşe yok. Allah belasını versin! Her yan insan dolu, insansız bir yer bulmak ne güçmüş! Ben onlardan kaçtıkça onlar beni sarıyor, sıkıştırıyor, boğuyor hareketsiz bırakıyor. Yoksa onları rahatsız etmemek gibi gereksiz bir nezaket duygusu mu bu? Ne derlerse desinler, ne yaparlarsa yapsınlar tabancamı aldığım gibi sıkırım şakağıma." (s. 304)

Leman Hanım'ın konaktaki en son kurbanı olan Muammer, büyümememe/olgunlaşamama sendromuna yakalanarak bütün arayışlarına ve kurtuluş isteklerine rağmen çıkışı bulamaz. Özellikle, avukatlık mesleğine büyük bir hevesle başlayan Muammer, yeni bir hayata atılarak önemli bir eşğin önüne gelir. Ancak yaşadığı hayal kırıklıklarıyla yeniden çöküşe geçer. Ayla'nın kendisini aldattığını düşünmesi ve Şükrü'yle yakınlaşmalarına şahit olması ondaki ölüm/öldürme düşüncesini harekete geçirir. Muammer'in intihar düşüncesi karşısında Ayla'nın sözleri oldukça dikkat çekicidir:

"...Baban, anneannen, büyük baban öldükten sonra büsbütün korkmaya başladın. Çünkü **süt çocuğu gibi yaşamaya alıştırmışlar seni**. Yalnız kalınca da tabii, kurtuluşu ölümden arayacaktın. Ama yapamazsın, bunu bil, sen korkaksın şekerim, hiçbir şey yapamazsın. Git başımdan." (s. 361)

Muammer'in başı her sıkıştığında ölüme sığınması ve bunu karşı tarafı tehdit ederek dile getirmesi okuyucu düzleminde inandırıcılık izlenimini zedeler. Pasajda görüldüğü gibi Ayla onu korkak, kurtuluşu ölümden arayacak kadar çaresiz ve zavallı görür. O, defalarca intihar eğilimi olduğunu günlüğünde dile getirir ancak bunu bir türlü gerçekleştirmez. Muammer'in annesi Pakize'nin de intihar ederek öldüğünün düşünülmesi anne-oğul arasındaki psikolojik geçişi açıklamaktadır.

Pakize, Galip'le nişanlandığında intihar teşebbüsünde bulunur ve oğlunu dünyaya getirdikten hemen sonra da yatağında ölü bulunur. Muammer'in annesinden genetik bir miras olarak aldığı intihar düşüncesi roman boyunca onun peşini bırakmaz. Muammer, yeni bir hayat için aldığı kararların arkasında durmadığı gibi intihar fikrini de uygulamaya geçiremez.

SONUÇ

Kahramanlık, pek çok edebi eserde farklı metotlarla incelenen ve değerlendirilen bir kavramdır. Tarihi, mitik, dinî metinlerde üstün niteliklerle donatılmış, başarı ve zekâsıyla ön planda olan toplumsal değişimi ve dönüşümü meydana getiren kişiler, kahraman olarak adlandırılır. Anti-kahraman ise toplumsal kuralların ve normların dışında hareket eden, kahramanların bilinen niteliklerinin tam tersine sahip olan kişilerdir. İdealize edilmiş özelliklerle donatılmamış bu bireyler; eylemsiz, plansız, amaçsız ve genellikle köksüz ve bağısız kişilerdir. Anti-kahramanların en belirgin vasıflarından biri de “aylak” rolünü üstlenmeleridir. Bu tür anti-kahramanlar, yersiz-yurtsuz, anı yaşayan ve hiçbir şeyi umursamayarak yaşamlarını başkaları üzerinden sürdürmeye alışmış kişilerdir. Hayatı gelişi güzel yaşayarak geleceğe dair planlar yapmazlar. Toplumun kurallarına ayak uyduramayan bu kişilerin aile yaşantıları da oldukça sorunludur. Sosyal çevreyle bağları kopuk olduğu kadar aile içi ilişkileri de çelişkiler ve düzensizlikler üzerine kuruludur. Aslında anti-kahraman özelliği taşıyan aylaklar, kahraman olmaya başkaldırıp düzeni reddederler. Onlar, özlerinde kötü adam olmamalarına rağmen toplumun nazarında öyle görülürler. Anti-kahramanlığın temelinde psikolojik travmalar vardır ve bu durum onların çocukluk öykülerine dayanmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde aylak tipinin genellikle yaşadığı psikolojik travmalardan birinin Peter Pan Sendromu olduğu söylenebilir. Dan Kiley'in büyümememe/çocuk kalma olarak adlandırdığı bu sendrom; aile içi ilişkilere dayanan ve bireyin tüm yaşamını etkileyen psikolojik bir sorundur. Genellikle ailelerin çocuklarına aşırı ihtimam göstermesi sonucunda ortaya çıkan Peter Pan Sendromu, erkeklerde görülür. Kiley, bu sendromu “hiç büyümemeyen erkekler” olarak tanımlar ve ciddi bir psikolojik hastalık olarak görür. Bu kişiler toplumdan kopuk bir hayat sürerek dış dünyanın gerçeklerinden büsbütün uzaklaşırlar. Genel itibarıyla “anne-baba reddi, duygusal felç ve üşengeçlik, sorumsuzluk, tedirginlik ve yalnızlık, sosyal iktidarsızlık ve korku, büyüsel düşünce, intihar eğilimi” gibi özelliklere sahip olan bu sendrom, pek çok sorunu da beraberinde getirir.

Melih Cevdet Anday'ın *Aylaklar* romanı bu sendroma sahip olan kişilerin taşıdığı özellikleri üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışmada, anti-kahramanlığın bir boyutu niteliğini taşıyan “aylaklık” kavramına Peter Pan Sendromu üzerinden yaklaşılması amaçlanmıştır. Roman, Abdülhamit döneminin kalıt yaşam tarzlarından biri olan paşazadelik takıntısını sürdürmeye çalışan Leman Hanım'ın etrafında topladığı kişilerin öyküsü üzerine kuruludur. Romanın ana teması “yabancılaşma”, “yozlaşma” ve “yalnızlaşma” olgusudur; bu temalar aylaklık kavramını desteklemektedir. Roman kişilerinin çoğu pasif bir hayatı seçerek Selim Paşa Konağı'yla beraber çürümeyi tercih etmiştir. Leman Hanım, etrafına topladığı bu kişilerin hayatını yönetmekte ve onlar adına kararlar alarak eski konak yaşantısını sürdürmeye çalışmaktadır. Romanda mirasyediliği ve hayalperestliğiyle dikkat çeken Leman Hanım'ın kocası Davut Bey, hayatı boyunca hiçbir sorumluluk almamış, sadece kendisi için yaşayan, yönetilmeye muhtaç bir adamdır. Babasından kalan bütün mirası tükettikten sonra

konağa iç güveysi olarak girmiş ve Leman Hanım'ın gölgesinde yaşamaya alışmıştır. Bu nedenle kızı Mürşide'nin alkolik olmasının, Pakize'nin ise sevmediği bir adamla annesinin zoruyla evlenerek intihar etmesinin onun için hiçbir ehemmiyeti yoktur. Gerçekleşmeyecek hayallerin peşinden koşan Davut Bey, bu özellikleriyle romanda Peter Pan Sendromuna sahiptir. Umursamazlığı, kaçışları, hayalleri ve istekleri için yaşayan bu adam, konakta olup biten her şeyden bihaberdir. Ailesinden kalan her şeyi satın bir kadının gölgesine sığınması onun büyümediğinin açık delilidir. Konağın damadı olarak bilinen sara hastası Galip Bey ise müteahhitlikle uğraşan bir aileden gelmiştir. Pakize'nin kendisini sevmediğini bile bile onunla evlenir ve bu durumdan hiç şikâyetçi değildir. Davranışları, tepkisizliği, ilgisizliği ve bencilliğiyle bu sendromun özelliklerinden bazılarını taşır. Pakize'nin ölümünden/intiharından sonra konakta kalmaya devam eder. Muammer'in onun çocuğu olmadığı yönündeki dedikodulara tepkisiz kalır. Sonuç olarak Davut Bey'in torunu ve Galip'in oğlu olarak dünyaya gelen Muammer, ailesinden getirdiği genetik miras ve yaşadığı ortam sebebiyle Peter Pan Sendromlu bir çocuktur. Asilzadelik takıntısı olan anneannesinin istekleri doğrultusunda evde eğitim alıp dadılar tarafından büyütülür. İntihar etmiş bir annenin ve sara hastası bir babanın oğludur. Hukuk fakültesinde eğitim olsa bile mesleğini icra edecek gücü kendisinde bulamaz. Ayla'yla evliliği tamamen tesadüftür ve kendi tercihleri doğrultusunda gerçekleşmemiştir. Ailesinden göremediği ilgi ve sevgiyi evliliğinde de bulamaz. Konağa icra geldikten sonra bir apartman dairesine geçmeleriyle hayatını değiştirmeye çalışan Muammer, bütün çabalarına rağmen kurtuluşunu gerçekleştiremez. O, avukatlık mesleğini hakkıyla yaparak kendisine yeni bir hayat kurmaya çalışır fakat dış dünyanın gerçekliğinden o kadar uzak kalmıştır ki bir türlü bu ortama ait hissedemez. Muammer'in değişmek için bütün çabaları onu tekrar başladığı noktaya getirir. Ayla'nın onu aldatması, teyzesi Mürşide'nin kendisine gösterdiği gereksiz ilgisi, sürekli peşini bırakmayan intihar düşüncesi Muammer'i büsbütün yalnızlığa iter. Romanın sonunda bir otel odasında beş parasız kalan Muammer, ailesinin kurbanı olmuş ancak kendi hayatının kahramanı olmayı bir türlü başaramamıştır.

KAYNAKÇA

- Acar, Barış, B. (2020). *Türk Romanında Antikahramanlar*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Akça, Hilal (2007). *1963-1965 Yılları Arasında Yayımlanan Türk Romanında Toplumcu Gerçekçilik*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Anday, Melih Cevdet (1997). *Aylaklar*. 1. Baskı, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Campbell, Joseph (2010). *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*. (Çev: Sabri Gürses) İstanbul: Kabcacı Yayınevi.
- Charrier, Jean Paul (2010). *Bilinçdışı ve İnsan*. (Çev. Hüsen Portakal), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Gençtan, Engin (2014). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Gürbilek, Nurdan (2012). *Kötü Çocuk Türk*. 4. Baskı, İstanbul: Metis Yayınları.
- Gürel, E. ve Mutur, C. (2007). Psikomitolojik Terimler: Psikoloji Literatüründe Mitolojinin Kullanılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), s. 537-569.

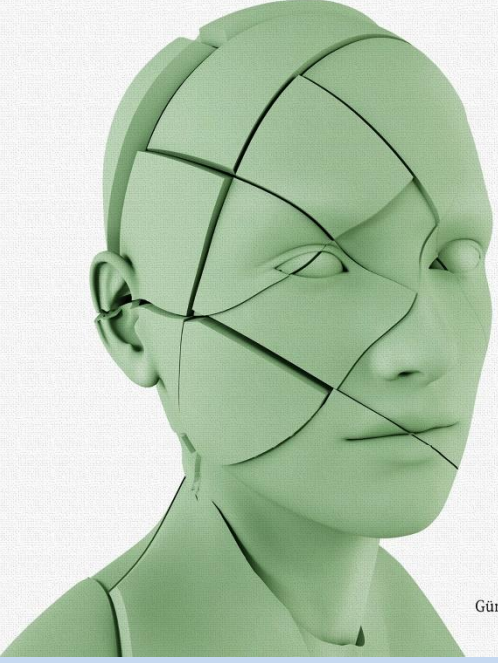
- Kadiroğlu, M. (2012). A Genealogy of Antihero. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 52 (2) , s. 1-18.
- Kalkan, M.; Batık, V.; M, Kaya, L. ; Turan, M. (2021). Peter Pan Syndrome “Men Who Don’t Grow”: Developing a Scale. *Men and Masculinities*, Vol. 24(2), s. 245-257.
- Kiley, Dan (1997). *Peter Pan Sendromu/Hiç Büyümeyen Erkekler*. (Çev.: Semra Kunt), Ankara: HYB Yayıncılık.
- Muckenhoupt, Margaret (2004). *Sigmund Freud/Bilinçdışının Kâşifi*. (Çev.: Füsün Akatlı), 7. Baskı, Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.
- Perez, Carlos Rey (2018). “Hero and Antihero: An Ethic and Aesthetic Reflection of the Sports” *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, vol.80, no.1, s.48-56.
- Segal, Robert A. (2012). *Mit*. (Çev.: Nursu Öрге) Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.
- Shirley, Jacob J. (2015). *The Lost Boys of Italia: Peter Pan Syndrome in Italo Calvino’s Male Figures*. Bachelor of Arts in Psychology, Bachelor of Arts in Italian Studies University of Arizon.
- Skorupa, Agnieszka. (2012). *Academic areas of scientific knowledge. “Peter Pan Syndrome Among Mountain Climbers/Close interpersonal relationships aspect”* (Editors: M. Gwoździcka-Piotrowska), Publisher: ALTUS, s.109-122.
- White, Jeremy W. (2013). *The Anti-Hero as Social Critic: Two Original Scripts*. Submitted to the Graduate Faculty of Texas Tech University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy.

İnternet Kaynakları

- Aksu, Can Polat. (?). Antihero. <https://www.academia.edu/35074039/antihero>, (Erişim Tarihi: 05.03.2023.)
- Gifford, Bonnie. Peter Pan Syndrome. <https://www.counselling-directory.org.uk/peter-pan-syndrome.html#doihavepeterpansyndromerecognisingthesignsandsymptoms> (Erişim Tarihi: 07.01.2023)

TÜRK BİLİMKURGU EDEBİYATI VE ARKETİPLER

DR. VELİ UĞUR

Günce Yayınları

Oktay Yivli

Öykü Nasıl Okunur

modern öykü ve yöntem

Günce Yayınları

MAKSUT YİĞİTBAŞ

Edebiyatın Ebemkuşağı

Halit Ziya Hikâyeciliğinde

Renklerin Dili

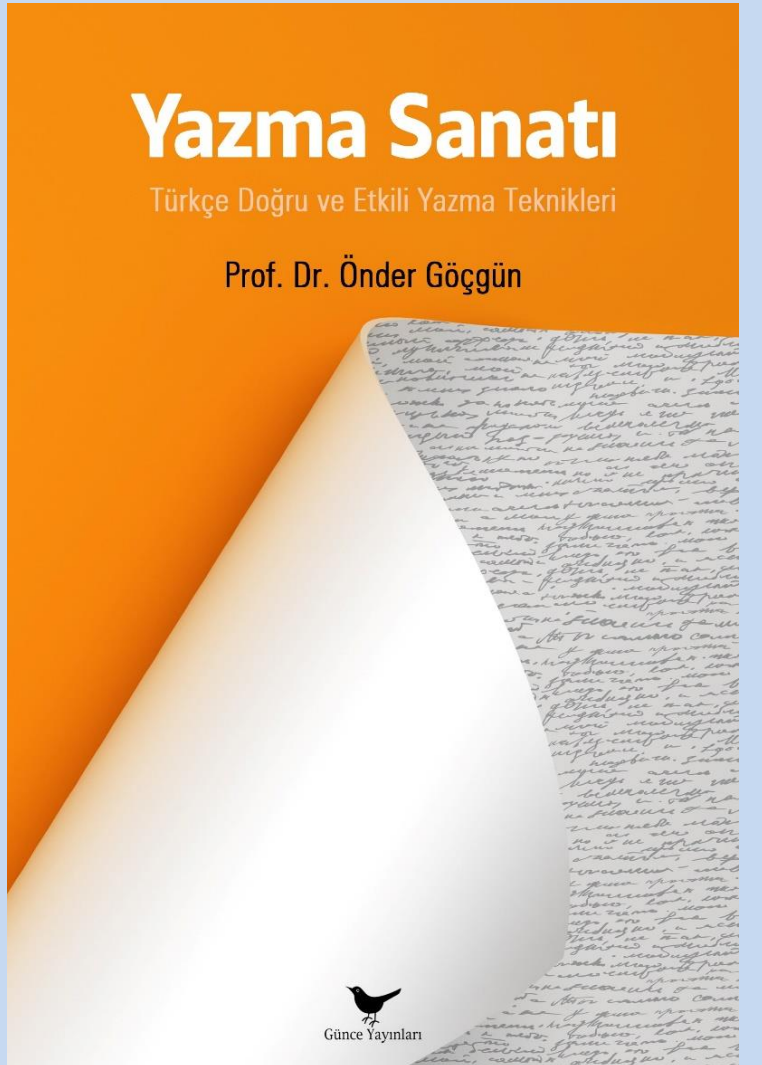

Günce Yayınları

Yazma Sanatı

Türkçe Doğru ve Etkili Yazma Teknikleri

Prof. Dr. Önder Göçgün

Günce Yayınları